

Stichting Volkstuindersbelangen Rijnmond
Orchideestraat 4a
3051 NL ROTTERDAM

Zienswijze op de Ontwerp Omgevingsvisie Rotterdam “De Veranderstad - werken aan een wereldstad voor iedereen”

Deze zienswijze richt zich op de positie van volkstuinen in Rotterdam en wordt ingediend door de Stichting Volkstuindersbelangen Rijnmond en is mede ondertekend door de volgende volkstuinverenigingen:

VTV Blijdorp,
VTV De Boerderij,
VTV Eigen Hof,
NTV Hof van Noord / Vredestuin Noord,
ATV Kweeklust,
ATV Maasglorie,
VTV De Noort Bonnen,
VTV Reyerwaard,
VTV Streven Naar Verbetering,
ATV Terbregge,
VTV Tot Nut en Genoegen,
VTV Wilgentuin,
TV Zestienhoven,
NT Zuiderlaan

INLEIDING

In de alomvattende nota “Ontwerp Omgevingsvisie Rotterdam” worden ook de volkstuinen benoemd, al is dat summier en bijna als in een voetnoot. De gemeente geeft aan de volkstuinverenigingen ook een functie toe te delen in het gebruik van de openbare ruimte, al is die onduidelijk.

In de nota staat op pagina 102 *“In sommige gebiedsontwikkelingen moeten we voor volkstuinen onderzoeken of deze in de huidige vorm kunnen blijven bestaan of dat ze op andere manieren kunnen worden gebruikt. Deze afweging werken we verder uit in overleg met betrokken partijen.”* Vooruitlopend op het aangekondigde overleg met betrokkenen mogen volkstuinverenigingen hun zienswijze kenbaar maken en als zodanig doet SVR dit namens bovenstaande volkstuinverenigingen in Rotterdam.

Daar de gemeente spreekt over het *‘voor volkstuinen onderzoeken of deze in de huidige vorm kunnen blijven bestaan’* wekt dit op z’n minst de indruk dat er al ideeën zijn en wellicht zelfs al plannen klaar liggen voor een andere functie van de volkstuinverenigingen in de openbare ruimte. Een reden te meer om onze zienswijze naar voren te brengen, zodat deze meegenomen kan worden bij het definitief vaststellen van de Omgevingsvisie.

Wij nemen aan dat de gemeente de volkstuinverenigingen een serieuze positie toebedeelt in een eventueel veranderende rol van de huidige volkstuinparken. Ten slotte bewijzen volkstuinverenigingen al decennia lang hun bestaansrecht en naast het belang dat zij spelen in het leven van de leden van de verenigingen, vormen zij een groene long in de stad en spelen daarmee een rol in de soortenrijkdom van flora en fauna binnen de stedelijke grenzen.

BEHOEFTE

Uit de Monitor Volkstuinen 2021¹ kan men opmaken dat de behoefte aan volkstuinen groeit. Dit blijkt onder andere uit het gestegen aantal Rotterdammers dat staat ingeschreven op een wachtlijst bij een volkstuinvereniging. In de Monitor wordt een relatie gelegd tussen de Coronacrisis en de groeiende behoefte, uit onze observaties concluderen wij dat de trend zich al had ingezet vóór de crisis. Dit blijkt uit het feit dat de wachtlijsten al groeiden voor de Coronacrisis en dat sinds 2019 meerdere verenigingen een inschrijfstop hebben ingesteld vanwege de lange wachtlijsten.

De gegevens die het Meldpunt 'Ik zoek een volkstuin in Rotterdam'² opleveren onderschrijven en versterken de gesignaleerde veranderingen die de Monitor schetst. Het Meldpunt vult de informatie van de Monitor aan met gegevens over Rotterdammers die op zoek zijn naar een volkstuin, maar zich niet hebben kunnen inschrijven vanwege de inschrijfstop die inmiddels steeds meer verenigingen hebben ingesteld. Voor nadere details over het Meldpunt verwijzen wij naar de bijlage.

Een andere trend die wij in de praktijk zien is een toenemende belangstelling onder hoger opgeleiden. Deze groep kiest er bewust voor om in het centrum of een oudere wijk van de stad te wonen en daarnaast te genieten van een volkstuin. Hierdoor blijven hoger opgeleiden binnen de stad en wordt de diversiteit van inkomensniveaus, die de gemeente nastreeft in de dichtbevolkte wijken, versterkt. In de Monitor wordt het tekort aan volkstuinen in 2030 geschat tussen 600 en 1700, als men hierbij de gegevens van het Meldpunt voegt, dan is een te verwachten tekort aan volkstuinen van om en nabij de 1700 in 2030 meer dan geloofwaardig.

MAATSCHAPPELIJK BELANG

Over het maatschappelijk belang van de volkstuinen is vaker gepubliceerd. Wij volstaan hier met het kort vermelden van een aantal belangrijke punten in dit kader.

Gezondheid:

- Het hebben van een volkstuin verhoogt de (geestelijke) gezondheid en vitaliteit. Niet alleen onder ouderen, maar ook onder volwassenen én kinderen.

Diversiteit en sociale cohesie:

- Wij doelen hierbij bijvoorbeeld op diversiteit op het gebied van sociaal economische situatie, opleidingsniveau en culturele achtergrond. In verenigingsverband leven en werken verschillende bevolkingsgroepen met elkaar samen, zij zijn onderling afhankelijk van elkaar. Men komt dichterbij elkaar en leert van elkaar, bijvoorbeeld de wijze waarop men groente en fruit teelt. Binnen de verenigingen is de sociale controle groot.

Educatie:

- Kinderen en volwassenen leren de kracht en het belang, maar zeker ook de kwetsbaarheid van de natuur. Omdat er sprake is van meer dan alleen kennis, maar ook van ervaren in de praktijk, verdiept de relatie met de natuur zich. Dit resulteert in een groter milieubewustzijn en meer milieubewust gedrag.

Natuurwaarde:

- De volkstuinparken zijn groene oases in de stad. Zij herbergen flora en fauna die zonder de tuinen geen plek in de stad zouden kunnen hebben. De parken zijn een wezenlijk onderdeel van de groene structuur in de stad en fungeren als groene long.

Wijkfunctie:

- De volkstuinparken fungeren, vaak als onderdeel van een groter park, als wandelpark voor de buurt. Ook kunnen bewoners, voor zover mogelijk, accommodaties van de verenigingen gebruiken.

¹ Publicatie 26-5-'21, Gemeente Rotterdam, afdeling Onderzoek en Business Intelligence (OBI)

² Ingesteld door Stichting Volkstuindersbelangen Rijnmond, www.volkstuindersbelangen-rijnmond.nl

TOEKOMSTGERICHT

Op de eerste volkstuinten werden alleen groente en fruit geteeld. De tuinen waren voornamelijk bedoeld om (mede) voor de voedselvoorziening van de arbeidersgezinnen te zorgen. Langzaamaan verschoof het gebruik naar meer recreatief gebruik. De volkstuinten voorzien tegenwoordig in de behoefte aan actief buitenzijn in een groene omgeving, dicht bij huis. Hierbij is een toenemende interesse in het duurzaam en biologisch tuinieren waarneembaar. Ook het telen van groente neemt in de afgelopen jaren weer toe.

De tijd staat niet stil en niet alleen de behoefte verandert, ook de maatschappelijke eisen veranderen. De besturen van volkstuintverenigingen erkennen dat de toenemende druk op de ruimte, met name de groeiende behoefte aan groene openbare ruimte in de stad, ook voor de volkstuintverenigingen een verantwoordelijkheid met zich meebrengt. Wij willen ons toekomstgericht opstellen en hierin mede onze verantwoordelijkheid nemen om de verblijfskwaliteit voor de Rotterdammers te vergroten.

‘De wijk is welkom’ is een thema dat de volkstuintverenigingen in samenspraak met gemeentelijke overheid en wijkvertegenwoordiging kan uitwerken. Hierbij kan men in eerste instantie denken aan het groen dat de volkstuintparken te bieden hebben, maar wellicht ook aan de overige faciliteiten en aan de kennis en knowhow die binnen de verenigingen beschikbaar zijn.

In dit kader kan onderzocht worden op welke wijze de volkstuintparken niet alleen op recreatief niveau van meerwaarde kunnen zijn. Men kan hierbij denken aan (arbeids)re-integratie, stageplaatsen of dagbesteding van kwetsbare groepen. Verschillende verenigingen hebben in dit kader al contacten met maatschappelijke partners, zoals zorginstellingen en scholen.

Een paar praktijkvoorbeelden:

- educatie: informeren en overdragen van kennis aan leerlingen in zowel het basis- als middelbaar onderwijs. Te denken valt aan kennis over flora & fauna, telen van gewassen, biodiversiteit, klimaatverandering en duurzaamheid, bestrijding van plagen, technische zaken die een rol spelen bij de energietransitie (zonnepanelen).
- sociaal: om ouderen uit de wijk te betrekken, kunnen bezoeken van bewoners van verpleeghuizen georganiseerd worden en kunnen eenzame ouderen uitgenodigd worden voor een wandeling.
- middelbaar onderwijs: de mogelijkheid voor leerlingen in het middelbaar onderwijs voor een maatschappelijke stage. Bijvoorbeeld terreinonderhoud of het mede organiseren van een verenigingsactiviteit.
- (arbeids)integratie: de mogelijkheid om onder professionele begeleiding in de praktijk aan een integratietraject te werken.

Daarnaast zijn wij van mening dat het noodzakelijk is om de stedenbouwkundige mentaliteit te veranderen en ervoor te zorgen dat juist de volkstuinten een essentiële bijdrage (blijven) leveren aan de ecologische hoofdstructuur in de stad. Door deze groenzones te behandelen als permanent onderdeel van de stedelijke structuur, essentieel voor een gezonde leefomgeving en essentieel voor de ecologische samenhang en biodiversiteit in de stad, wordt het ook noodzakelijk om ze als verbonden en doorlopende groene gebieden te behouden. Van verplaatsen kan nooit ‘zomaar’ sprake zijn.

Verplaatsen van een volkstuintpark is altijd vernietigen van een bestaande structuur, die zich niet laat vervangen door groen in een nieuwbouwwijk. Zeker de laatste jaren wordt duidelijk dat ondergrondse verwevenheid en onderlinge verbindingen essentieel zijn voor bomen en alle leven daar in en omheen.

CONCLUSIES

Bovenstaande leidt tot de volgende conclusies, welke ons inziens in de omgevingsvisie moeten worden opgenomen:

- Volkstuinparken moeten beschouwd worden als essentieel onderdeel van stedelijke sociale structuur en cultuur.
De parken kunnen niet gezien worden als ‘tijdelijke’ invullingen van de ruimte die dus te allen tijde een nieuwe functie kunnen krijgen.
- De volkstuinparken helpen voorkomen dat de mensen uit de stad wegtrekken naar de meer perifere delen van het land en dragen bij aan een grotere diversiteit van bewoners in de oudere, dichtbevolkte wijken.
- De volkstuinparken zijn een integraal onderdeel van de ecologische hoofdstructuur van de stad. Tezamen dragen zij substantieel bij aan het beperken van temperatuurstijging, wateroverlast, droogte en hittestress.
- De behoefte aan volkstuinen is momenteel en in de toekomst groter dan het aanbod. Het aantal volkstuinen moet worden uitgebreid.
Wanneer het onvermijdelijk is dat een volkstuinpark ten gevolge van stedelijke ontwikkeling moet wijken, dan moet dit volledig gecompenseerd worden door op een andere plek een nieuw park op te richten.
- De volkstuinparken hebben grote potentie om inclusiever ingezet te worden, niet alleen op recreatief gebied, maar ook in sociaal maatschappelijk en educatief opzicht. Functie en gebruik van de volkstuinparken kunnen zich ontwikkelen in samenspraak tussen de verenigingen, gemeente en potentiële partners.

BIJLAGE

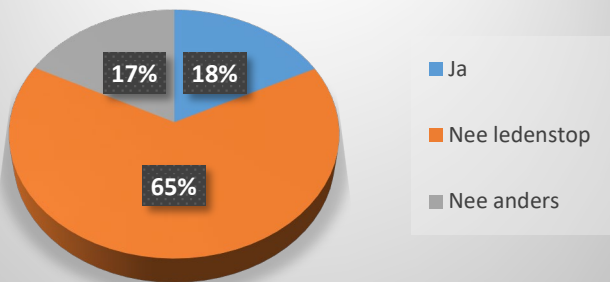
Gegevens uit het Meldpunt 'Ik zoek een volkstuin in Rotterdam' - 7 september 2021

Veel verenigingen hebben een inschrijfstop. Hierdoor blijft een onbekend aantal mensen dat op zoek is naar een volkstuin 'onzichtbaar', omdat zij zich niet kunnen inschrijven als aspirant-lid. Om in beeld te brengen hoeveel inwoners van de gemeente Rotterdam dit betreft heeft de SVR begin april 2021 het meldpunt geopend.

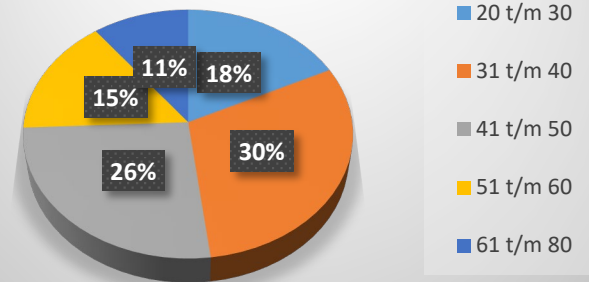
Er zijn momenteel 537 aanmeldingen bij het meldpunt, deze vertegenwoordigen 1363 mensen. Van de aanmeldingen hebben 442 zich niet ingeschreven bij een vereniging. In vrijwel alle gevallen had men zich niet ingeschreven, omdat verenigingen een ledenstop hebben of omdat de wachtlijsten erg lang zijn. Als we in ogenschouw nemen dat iets meer dan de helft van de verenigingen naar het meldpunt verwijzen en dat het meldpunt pas sinds april gegevens verzamelt, liggen de werkelijke cijfers waarschijnlijk veel hoger. Men kan dus concluderen dat er een flink tekort aan volkstuinen is.

Het meldpunt heeft ook de leeftijd in beeld gebracht, hieruit blijkt dat de gemiddelde leeftijd van de aanmeldingen flink lager ligt dan de gemiddelde leeftijd van de huidige tuinders. Veel aanmeldingen zijn gezinnen met kinderen, bovendien heeft een groot deel geen tuin bij het huis. Daarenboven komen veel aanmeldingen uit de dichter bevolkte wijken met minder groen. Men kan concluderen dat er ook kwalitatief gezien een grote behoefte is aan volkstuinen.

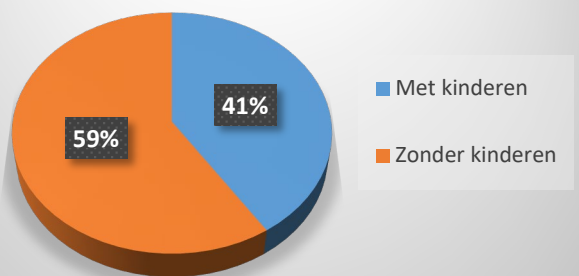
Ingeschreven bij vereniging ?

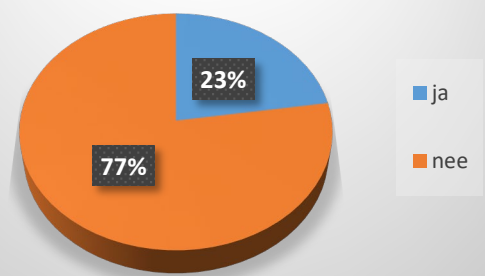
Leeftijd

Gezinsamenstelling

Tuin bij huis ?

Aanmeldingen per wijk 7-9-'21

